

Popularnonaukowe streszczenie projektu: Idea polityki realizacji w ujęciu Jose Ortegi y Gasseta

Celem mojego projektu badawczego jest prezentacja idei polityki realizacji w ujęciu Ortegi y Gasseta. Filozof ten swoją misją uczynił walkę o „nową, witalną Hiszpanię”, której urzeczywistnienie było możliwe tylko za sprawą jej europeizacji. Z tego wynikało jego zaangażowanie w intelektualne i społeczno-polityczne życie narodu, które uczyniło z niego aktywnego działacza na rzecz kwestii europejskich, II Republiki Hiszpańskiej oraz uformowania w niej silnego społeczeństwa obywatelskiego. Proponowana przez Ortege wizja działań politycznych różniła się od tej tradycyjnej. Nie chodziło w niej o zabieganie o głosy i utrzymywanie się u władzy, lecz o realizację, tkwiącego w narodzie potencjału, o wzrost witalności Hiszpanii. Madrycki filozof odróżnił „zwykłą politykę” od własnej koncepcji „Polityki”. *Ta pierwsza*, polega na zdobywaniu głosów i stanowisk, a jej celem jest władza. *Druga z kolei*, ma na uwadze „pracę u podstaw”, polegającą na aktywizacji obywateli oraz na działaniach służących rozwojowi narodowej kultury. Tak pojęta „Polityka” przyjęła u Ortegi postać polityki realizacji. Stanowiła ona rezultat przewyciężenia politycznego idealizmu i naiwnego realizmu. Egzemplifikacją idealizmu w obszarze politycznym był dla Ortegi abstrakcyjny liberalizm. Jego błąd polegał na afirmacji pustej idei wolności. Z kolei przykładem naiwnego realizmu był pragmatyzm i materializm, które nie respektowały i nie stawiały przez sobą żadnych idealnych celów. Ortega, dokonując, pojętego po Heglowsku, zniesienia powyższych stanowisk, wskazał na własny projekt krytycznego realizmu, w postaci polityki realizacji. Realizacja oznaczała tutaj „wyższy nakaz w dziedzinie polityki”. Wskazywała, że w celu zawarta jest już działalność realizowania. Nie występowała ona przeciwko ideałowi, lecz czerpała go z realnej struktury rzeczy, nie zaś z naszych subiektywnych o niej wyobrażeń. Nie chodziło w niej o stworzenie idealnego ciała społecznego, o podporządkowanie faktów naszym ideom, lecz o „obserwację rzeczywistości”, aby na jej podstawie wyprowadzać ideały i realizować historyczne potrzeby narodu. Z takiego ujęcia polityki wyłania się *podstawowa teza mojego projektu* mówiąca, że idea polityki realizacji stanowi u Ortegi przełożenie na obszar praktyczny jego projektu przewyciężenia idealizmu, które traktował on jako „zadanie naszych czasów”. Polityka realizacji oznaczała próbę zanegowania subiektywistycznej treści idealizmu praktycznego. Ten ostatni obejmuje każdą koncepcję, w której prymat przypisuje się ideałom, uznając, że są one wartościowsze od rzeczywistości. Rzeczy zostają w nim podporządkowane ideałom, pojmowanym jako „ekstrakty subiektywności”. Z głównej tezy mojego projektu wynikają także kolejne właściwości Ortegiańskiej idei polityki realizacji. *Po pierwsze*, tak ujęta polityka była w istocie rzeczą pedagogiką, której bazę stanowił liberalizm. *Po drugie*, zakładała ona przekształcenie polityki państwowej w politykę narodową i służbę państwu narodowi (nie był to jednak nacjonalizm). *Po trzecie*, wskazywała, że zdrowe społeczeństwo stanowi dynamiczną syntezę masy i elitarnej mniejszości. *Po czwarte zaś*, za najwyższe prawo społeczne uznawała to, polegającego na wpływie mniejszości na masy. Z tego ostatniego wynikało Ortegiańskie przekonanie, że „tam, gdzie nie ma mniejszości, która oddziałuje na masę i masy, która potrafi zaakceptować ten wpływ, nie ma społeczeństwa lub też jest blisko do tego, aby nie było”.

Mój projekt wymaga zastosowania dwóch metod: *krytycznej analizy źródeł* oraz opartej na rozumieniu *metody hermeneutycznej*. Ta pierwsza, obejmuje analizę dzieł Ortegi, jego notatek i korespondencji; analizę prac poświęconych Ortegiańskiej myśli społeczno-politycznej oraz analiza prac, dotyczących rozwoju idei społecznych, politycznych i pedagogicznych w Hiszpanii. Druga z kolei, wymaga odtworzenia historycznej sytuacji autora – Ortegi, aby zrozumieć kontekst i kierunek jego myśli, a także oddzielić w niej to, co uległo przedawnieniu od nadal aktualnych idei.

Mój projekt poszerza w sposób istotny stan badań dotyczących hiszpańskiej kultury, historii i filozofii w przełomowym dla nich okresie dziejowym, czyli w pierwszej XX wieku. Jest to czas burzliwy, w którym kształtują się nowoczesne struktury hiszpańskiej państwowości. Ortega stara się nie tylko te przemiany opisywać, podejmując nad nimi refleksję, lecz także je kreować. Jego myśl z tego obszaru mimo, że odwołuje się do sytuacji z pierwszej połowy XX wieku nie straciła na aktualności. Dotyczy ona bowiem dwóch podstawowych płaszczyzn życia człowieka Zachodu: płaszczyzny narodowej i europejskiej oraz ich wzajemnych relacji. Ortegiańska idea polityki realizacji stanowi jedną z prób rozwiązania tego problemu i wyjaśnienia takich pojęć jak: „naród”, „Europa”, „społeczeństwo”, „państwo” etc. oraz występujących między nimi związków. Ponadto prezentowany projekt ma charakter nowatorski i znacząco poszerza dotychczasową wiedzę nie tylko w obszarze filozofii Ortegi, wpisując się w światowe nad nią badania, lecz szeroko pojętej filozofii społeczno-politycznej, przedstawiając ją z nowej perspektywy, jaką jest perspektywa hiszpańska.